

**Лінгвостилістика тексту: практичний аспект аналізу
поезії В. Симоненка «Світ який – мереживо казкове!..»**

Наукові здобутки теорії і практики мовного аналізу художнього тексту сягають глибин зародження становлення лінгвостилістичних вчень, основ лінгвопоетики (І. Франко «Із секретів поетичної творчості», О. Потебня «Естетика і поетика слова», а також праці Л. Булаховського, І. Білодіда, В. Ващенко, В. Виноградова, В. Винокура, І. Ковалика, Н. Купиної, Ю. Лотмана, Л. Мацько, М. Плющ, М. Шанського Л. Щерби та ін.). Отже, підґрунтям сучасних лінгвостилістичних досліджень на терені українського мовознавства (див. С. Єрмоленко, Т. Єщенко, В. Калашника, І. Кочан, Л. Крупи, Н. Миронюк, Н. Сологуб, Л. Ставицької та багато ін.) виступають праці відомих вчених різного хронологічного періоду, що без сумніву засвідчує виокремлення лінгвістичного аналізу тексту в самостійну, самодостатню і водночас синтезовану галузь знань, методика якої дозволяє правильно зрозуміти зміст твору, визначити його жанрово-хронологічну специфіку та авторську оригінальність мовомислення, тобто виявити індивідуально-художні риси мовленнєвої практики кожного письменника зокрема.

Виходячи із основної мети лінгвоаналізу художнього тексту – показати ті мовні факти, за допомогою яких виражається ідейно-емоційний, образно-естетичний зміст художньо-словесного твору, тобто реалізується задум митця, - здійснимо спробу лінгвосемантичної інтерпретації тексту поезії В. Симоненка «Світ який – мереживо казкове!..» у плані трьох змістових рівнів вираження: експліцитному (безпосереднє вираження змісту), імпліцитному (глибинному, підтекстовому) і естетичному (вплив витвору мистецтва на почуття прекрасного у людини). Грамотний, кваліфікований підхід філолога до сприймання й осмислення змісту поетичного тексту дозволить сприймати водночас всі рівні змісту в ідеалі, в максимальній

відповідності до ідейного задуму автора, того емоційно-естетичного смислу, що лежить в основі твору.

Високо піднесений інтонаційно-мелодичний лад мови аналізованої поезії передається, насамперед, за допомогою риторичної окличності й спонукальної модальності. Емотивна наснаженість як наскрізний струмінь тексту і надалі визначається синтаксичною організацією, своєрідністю його архітектоніки.

Органічне, тематично зумовлене розташування складових частин поетичного тексту проявляється уже в побудові самих синтаксичних зачинів. У ролі анафоричного повтору (лексичної анафори) суміжних поетичних строф виступає підмет «світ» з підсилювальним компонентом «який», що висуває на перший план предмет опису – багатогранний вияв Всесвіту, усього прекрасного навколо. Як вихідний, центральний образ він слугує точкою відліку подальшого контекстуального розгортання художнього цілого. Суттєвим фактором посиленої експресії висловлюваного є об'єкти порівняння світу, - «мереживо казкове; ні краю, ні кінця», що виступають предикативною частиною емоційно насичених речень, еліптично оформлених відповідною окличною інтонацією. Остання із яких є усталеним зворотом мови (фразеологізмом) і продукує значення «безкрай, безконечний, неозорий, неосяжний», у ключі загальної образності розвиває семантику попередньої порівняльної конструкції, із метафоризованим перенесенням у її основі, - «безмежна чарівність і принадна краса».

Стилістично-композиційний прийом, що передбачає повторення лексеми «світ» впродовж тексту, на зразоквокативу: *Світе мій гучний... чи Гуркочи у долю мою, світе...*, – свідчить про особливу смислову значущість та естетичну вагомість слова, яке обрамлює собою (розпочинає чи завершує) окремі поетичні рядки.

Словесна анафора: *Дай мені у думку динаміту, Дай мені любові, дай добра...*, – виділяє, увиразнює певний словесний комплекс тексту, привертає увагу до сказаного, посилюючи його спонукальну тональність. Нанизування

наказових форм слів (імперативів – «налий», «гуркочи», «нешкодуї», «не жалій») і в подальшому оформляє речення спонукальною інтонацією, безпосередньо передаючи прохання, благання й заповітні думки автора різноманітне таким чином стиль мовлення, надає йому експресії сповідальності.

Як попередньо зазначили, лексема «світ» не тільки виконує роль анафоричного зачину, а також, виступаючи риторичним звертанням із властивою їй ліричною емотивністю, слугує вираженню домінуючих почуттєвих ознак – захоплення, подиву і радості водночас. Персоніфіковане звертання (апострофа), поширене рядом художньої однорідності, поєднаної асиндетоном і полісиндетоном: *Світе мійгучний, мільйонноокий, Пристрасний, збурунений, німий, Ніжний і ласкавий, і жорстокий...* , - крізь призму авторського світовідчуття своєрідно відтінює багатомірність, розмаїття і красу Всесвіту. Ампліфікаційна побудова щойно представлених поетичних рядків, нагромадження епітетів різностороннього характеру зображення (індивідуального мовотворення – гіперболічне означення-оказіоналізм «мільйонноокий»; синонімічне представлення та водночас антонімічний контраст – «ніжний і ласкавий, і жорстокий») відбиває розмаїття художнього мислення автора у плані внутрішньої естетики світосприйняття навколишньої дійсності.

Передають авторську думку, тонку ліричну натуру митця уявно-образні картини стилістично лаконічної та водночас семантично місткої мовної форми відображення, що пронизує інтимно-ліричним звучанням наступні поетичні фрагменти: *Зорі й трави, мрево світанкове, Магія коханого лиця*. Контекстуально поєднана група номінативних речень у вигляді однорідних компонентів проникає у свідомість читача, подумки пробуджує видимі образи зі світу природи, що гармонічно перехрещуються з людськими почуттями, співіснуючи переливаються одне в одне.

Образну систему твору в цілому доповнюють метафорично розгорнені перенесення, наділені конотацією таких концептуальних понять,

пріоритетних для життєвого кредо автора, як світло, добро, внутрішня гармонія душі (...*Сонцем* душу жадібну налий!); натхнення, незламна сила, непереможна, грізна міць людського духу (*Дай мені у думку динаміту...*). Ідея національної самосвідомості, самозбереження, невіддільної єдності власної долі з долею Батьківщини вміщена в традиційно символічному образі *прадавнього Дніпра* – втілення національно-історичної пам'яті українського народу. Заклучні строфи тексту, пройняті високо патетичним звучанням, наснажують зміст твору патріотичними мотивами, своєрідно підсумовують його тематичне тло: *Не шкодуй добра мені, людині, Щастя не жалій моїм літам – Все одно ті скарби по краплині Я тобі закохановіддам.* Багатосторонній вияв краси і чарівності Всесвіту, зачудування, захоплення ним аж до самозречення, самовіддача – ось життєво важлива позиція автора, справжнього патріота своєї країни й народу.

Мовна палітра аналізованого тексту збагачена традиційно поетичною лексикою (*зорі, трави, мрево світанкове*), значно насичена емоційно-експресивними лексемами (*коханий, пристрасний, ніжний, ласкавий, жорстокий, любов, добро, щастя, закохано* тощо), що свідчить про майстерність автора проникати у глибини людської душі, вміння заглиблюватися у тонкощі розуміння естетики навколишньої дійсності і узагальнено відтворювати художнім словом побачене і відчуте, зберігаючи оригінальність мовомислення та індивідуальність стилю.

Література: 1. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навч. посібн. / П. С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с.; 2. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Марія Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 496 с.; 3. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.; Словник тропів і

стилістичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. – К. : Академія, 2011. – 176 с.